

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

TÁRSADALMI HETILAP.

Előfizetési feltételek:

Budapest, VI., váci körút 15.

SZERKESZTI

Egész évre házhoz küldve . . . frt 7.—
Félévre " 3.50
Negyedévre " 1.75

hová minden küldemény intézendő.

SZABOLCSI MIKSA.

Egyes szám ára 14 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Kossuth névnapján.

A nagy magyar névnapját ünnepli az egész ország. Nincs oly város, nincs oly falu, melyben csak egy magyar is lakik, holt napot ne ünnepelnek. Fényes estélyeket rendeznek, hazafias felköszöntőket mondanak s a lelkesedés árja zúg végig az egész nemzeten. Mindenki áldja a sorsot, hogy az ég oly sok évig testi, lelki épségbe megőrizte a hazátlan bujdosót s mindenki fohászat küldi a magasba, hogy Kossuth Lajos még sok évig éljen.

Valóban Kossuth oly csodálatosan nagy alakja nemcsak a magyar nemzet, hanem az egész világ történelmének, minő-kevésel dicsekedhetik. Az ő neve korszakot jelent Magyarország történetében. Mintegy varázsütésre véget vetett a régi középkorból ránk maradt állapotoknak, s a demokrácia társadalmát alapította meg; levette a jobbagyság kezéről a bilincset, kimondotta az emberek egyenlőségét.

Mint a szabadság harczosa, mint a nemzeti önállóság Demosthense, az emberiség örök hálójára méltó.

Midőn dicsősége tetőpontján állott, midőn a magyar hadak győzedelmesen vonultak végig az országon, midőn a nemzet mint alvó orosz-lán fölkelte már tespedéséből: akkor zárta a magyar nép szívébe Kossuth Lajos nevét, mely akármi történjék, örökké ott is marad. A reakció kora nem bírta Kossuth hatását csökkenteni, hasonlóképp nem bírja a mai sivár kor sem.

Bármily irányok is lépjenek előtérbe, Kossuth vakító szelleme mindig előttünk áll tiszta fényében.

De vajjon az iránta érzett rendkívüli hódolat elég-e?

Nem az volna-e az igazi hódolat, ha Kossuth eszméit követnők?

Ma nem divat demokratának lenni. Kossuth az.

Ma nem illo eszmékért lelkesedni. Kossuth lelkesedik.

Ma bűn az emberek egyenlőségét hirdetni. Kossuth hirdeti.

Csodálkozhatunk-e hát azon, hogy akadnak olyanok, kik Kossuthot lejárt eszmének hirdetni merészlik? Sőt ellenkezőleg, természetesnek tartjuk, hogy a mai viszonyok közt Kossuth tántoríthatlan meggyőződése egyre értéktelenebbeknek tűnik fel a törpék előtt. Meg vagyunk győződve, hogy egy ideig így fog ez tartani, míg csak új fordulat nem áll be s a nemzet le nem rázza e reakció bilincseit.

A magyar zsidók azok, kiknek az általános lehangolódás közepette meg kell őrizniök a Kossuth és ennek eszméi iránti hódolatát. Nekünk fenn kell lobogtatnunk a testvériség zászlóját, mely Kossuth kezében egykor az emberiség csodálatát vivta ki. A magyar zsidóság történetébe Kossuth neve örök betűkkel van bevésvé. Kossuth működésével kezdődik a zsidóság fölbuzdulása, s Kossuth volt az, ki a zsidók emancipációját először mondotta ki.

Ő körülötte találjuk a 48-as kornak legkiválóbb zsidó férfait, kik később vele együtt érték a száműzés kenyerét. 48-ban nem volt zsidó Magyarországon, ki nem rajongott volna Kossuthért, ki nem ontotta volna szívesen vérére.

Bizonysága ennek a rendkívüli sarcz, melyet Haynau a szabadságharcz leveretése után a zsidókra rótt!

A magyar zsidók ne feledjék el soha Kossuth halhatatlan működését! A magyar zsidók ne hagyják magukat a kor reakzionárius áramlata által elsodortatni, hanem tekintsenek vissza

a fényes napokra s merítsenek erőt a szebb jövőre!

Midőn ezeket mondjuk, önkénytelen feltámad bennünk a gondolat, hogy szavaink könnyen félremagyarázthatnak; pedig csak Kossuthról szólunk, nem némelyekről, kik Kossuth neve alatt harcolnak a politikai küzdőtéren. Ma oda jutottunk, hogy 48-as zászlók alatt különböző maradó elemek gyűltek össze, oly elemek, melyek a felekezetek közti gyűlölséget, a durva erőszakot s az állati önkényt hirdetik.

Óvakodjunk, nehogy Kossuth eszméit ezek »eszméivel« összetéveszszük!

Képzeltető-e nagyobb képtelenség, mint például 48-as antiszemitizmus. Hogy is férhetne a 48-as elv az antiszemitizmussal össze! Az előbbi a testvériséget hirdeti, az utóbbi a gyűlölséget. Az előbbi az emberi jogokat védi, az utóbbi meg akarna embereket joguktól fosztani. A 48-as antiszemitizmus, a mily non sen, oly arculütése az igaz elveknek. Tűz és víz jobban férnek össze, mint e két fogalom.

Valóban csak józanságából, eszéből kivetkőzött lény gondolhatott ki oly irányt, a minő a 48-as antiszemitizmus.

S mégis látjuk, hogy akadnak egyes szerencsétlenek, kiknek e fogalomzavar még jobban megzavarta elméjét. Valóban ideje volna, hogy egy hatalmas elme helyre állítsa az eszmék, az ér-

zelmek tisztaságát s kijelölje az utat, melyen mindnyájan örömet haladjunk.

Őrizzük lelkünkben Kossuth elveinek fenségét s, ha megőrizzük, az a legfényesebb ováció, melyben a nagy száműzöttet részesíthetjük.

Zsidó gyarmatok.

III.

Másnap reggel (pénteki nap volt), vömnek dolga lévén a Peszachtikvohtól vagy egy órányira fekvő Jehudban, magam is elkisertem őt oda. Jehud szintén zsidó gyarmatosoktól lakott és általuk épített kis falu, mely körülbelül ugyanazon a helyen fekszik, melyen egykor, néhány ezer év előtt, a szentírásban is (Jozua 19. 45) említett Jehud helység terült el.

De miért alapítottak a munkaerőben szűkülő Peszachtikvoh mellett új kolóniát, holott mindkettőjükre nézve sokkal czélszerűbb lett volna, ha erejüket és tehetségüket egy helyre összpontosították volna?

Ennek meg van a maga története; és midőn ezt itt elmondom, elmondom egyszersmind a szentföldi gyarmatok történetét is, mely önre és lapja kedves olvasóira nézve annál érdekesebb lehet, mert az első gyarmatok megteremtői tulajdonképen magyar zsidók voltak.

S E G I T S É G .

A remek albumhoz, mely tulajdonképeni célja mellett — a tűzkárosult 3 magyar város felségélyezése, melynek, bizton reméljük, fényesen fog megfelelni, — minden várakozást felülmuló iró d a l m i b e c s ű emlékkönyvvé lett: a következő zsidóhitű magyar írók járultak közleményekkel: Ágai Adolf, Dóczy Lajos, Mezei Ernő, Kármán Mór dr., Hevesi József, Hevesi Lajos, Kiss József, Marczali Henrik, Strausz Adolf és Sturm Albert. Közleményeiket a következőkben rekapituláljuk:

Borszemek.

Milyen idők! A börtön éjjel-nappal zárva, mégis mindig tele van. A templom mindig tárva-nyitva, mégis kevesen járnak bele,

*

Van hős, a ki nyugodtan néz bele a haláltosztó ágyú torkába, s nincs bátorsága szembe szállni az előítélettel.

*

A fájdalomnak köztársaságában nincs különbség ur és szolga között.

*

Ujságírói distingiók: A herczegnő kedélybeteg,

a tanácsosné megőrült, a hordár felesége megbolondult.

*

Első szerelmedről azt hitted. utolsó; — utolsó szerelmedről azt, hogy első.

*

Szeretném, hogy a tapasztalásnak lelke volna, s megemlékezne arról a sok könyűről, a melybe került.

*

Hova le nem száll olyik ember, csak hogy emelkedhessék!

Ágai Adolf.

Tűz!

Schiller, „Harang-ének“-éből.

A tűz az ember jóltevője,
Míg féken tartja éber ész,
S hol nem segít ez ég erője,
Mit sem teremthet földi kéz.
De rémes lesz ez ég ereje,
Mihelyt bilincseit lehányja,
Saját csapásán ront előre,
A természet szabad leánya.

Jaj, ha szilaj lánggal égve
Gerjed, terjed sebtivel,
Népes utcák kebelébe
Szörnyű pusztításra kel!

Mintegy 25 évvel ezelőtt egy alig husz éves lángeszű és lánglelkű fiatal ember, üzve a vágytól, hogy a szent földet megismerje, roppant nehézségek és küzdelmek közt (a szárazföldön gyalog ment, a hajón pedig a hajószemélyzetet szolgálta viteldij fejében) eljutott Jeruzsálembe. A fiatalember — Stampfer Jozsuának hívták és fia volt egy zsidó hitközségi hivatalnoknak Szombathelyen — igaz, nem hozott magával semmi vagyont, de hozott ismereteket, melyek még a szent városban is, a hol annyi a zsidó tudós, általános bámulatot keltettek. Szeferd és askanaz rabbik egyaránt el voltak ragadtatva éles esztől, sokoldalúságától, és aligha nem ő lenne ma Jeruzsalem főabbija, ha ez ki tudta volna elégíteni az ő tettvágyát. Egy ideig ott maradt Jeruzsálemben mint dédelgetett kedvencze a baté-midrasimnak (főiskolák), azonban tanulni és tanítani, buvárkodni a talmudban és a rabbinikus irodalomban, — így gondolkodék Stampfer Jozsua — ezt tehettem volna otthon, a pozsonyi jesibában, vagy dr. Hildesheimer rabbi iskolájában Kis-Martonban is (Stampfer mind a kettőt látogatta volt). Más üzte őt, mást akart ő:

Jeruzsálemben akkor tizedrészt annyi zsidó sem lakott mint most; a többi szentföldi városban — Jaffat, Chaifat és Zafatat kivéve — nem is igen lehetett zsidóra találni és azok,

a kik ott laktak, imádkoztak, buvárkodtak a szent könyvekben és éltek az alamizsnákból, miiket jámbor hitsorsosok a föld minden részéről küldögöttek nekik. (E célra a legtöbb zsinagógában és sok magánházaiban perselyek vannak felállítva.) Ez volt az, mi fiatal földünket bántotta; fájt neki, hogy hitsorsosai ingyenélőknek, koldusoknak mennek ki Palesztinába, fájt neki, hogy a szent földre legfőbb öreg zsidók mennek ki — meghalni; a megélhetés forrását ott megteremteni, dolgozni, működni, családot alapítani, szóval, a szentföldnek igazi polgárává lenni: arra a kivándorlók legkevésbé sem gondoltak. De mit tehetett ebben az irányban a semmi mesterséghez nem értő, szegény, ujonnan bevándorolt fiatal ember? Kezdetben hatni, meggyőzni igyekezett szóval, tanítással. A fiatalok közt, kik már ott nőttek fel, sikerült is neki pártot csinálni és ezek segítségével valóságos agitációt indított meg Jeruzsálemben. Ő maga beutazta, persze gyalog, az egész országot, megtanult arabsul, hónapokig tartózkodott a falvakon, lett falacha (paraszt), lett beduin, tanulmányozta az ottani földmívelést, az állattenyésztést, tanulmányozta magát a népet és tanulmányozta főképen a földet. Viszszatért aztán Jeruzsálemben barátaihoz, közölte velük tapasztalatait, elmondta nekik, hogy mennyi föld hever parlagon, gazdátlanul az országban, elmondta terveit, mint lehetne a nagy pusztá-

Minden elem ellensége
Annak, mit a kéz mível.
A felhőből — Áldás csurog — Eső buzog
A felhőből — Ah, vigyázz! — Tűz cikáz.

Halld! Ott fenn, mi gyászos hang
Vészharang!
Vérpiros az ég.
Ez nem a nap lángja még!
Zaj, robaj! Keljetek.
Mindenhol füstgomoly,
Oszlopként mered a láng
És evődik (a falánk)
Odébb, messze,
Házereszről, házereszre.
Mint kohóbúl, mely kitódúl,
Forr a lég. A tető roppan,
Cserép zörren, ablak csörren,
Gyermek rikolt, anya sikolt,
Bög a barom a romokban.

Minden siet, ment, menekszik,
Láng borúval hajba fekszik,
Hosszú lánczban, köröskörül
Száll a vödör, telik, ürül,

Vizipuska szökőkutat
Zúgva mutat,
Szélvész üvölt s hasít utat,
Szítani a lángokat.

Recsegve egy perc alatt
Ég a magtár, ég a boglya,
Tikkadt szerű gyúl robogva.
S mintha fölrepítené
A föld súlyát ég felé,
Óriásként nő a láng,
Véghetetlen!

Csüggedetten
Türi ember Isten dühét,
Tétlen látja veszni művét
És csudálja vesztiben....

Dóczy Lajos.

Segítség.

Bármilyen dicső, a ki társi fölött tud nyerni hatalmat;
Nála dicsőbb jóval, a ki lemondva nemes.

Kéjgő gazdag sorsánál szebb a szegényé,
Kit a csapás oktat, küzdve becsülni magát.

Még szebb az oly hatalom, mely gyengét kész fölemelni,
S képesít a jónak hozni sok áldozatot,

ságukat benépesíteni és semmittevő, csak adományokból élő számos hitsorsot független, munkás földművelőkké, földbirtokosokká tenni és ezt az ösök-szent földjén! Az öregek nem jó szemmel nézték ugyan a merész ujtó törekvéseit, de nem is gördítettek akadályokat utjába. Huszonegy fiatal ember összerakta aztán filléreit és Stampfer megkötötte az alkut Golanita faluval (a Jordán mentén), mely szerint a helység eladta neki határához tartozó, de századok óta nem munkált roppant rétet. Az új gyarmatosok a falachak segítségével néhány földházat építettek maguknak és hozzáláttak a roppant munkához.

Nem írom le a majdnem emberfölötti megérőltetést, a keserves küzdelmet és lemondást, melyek közt a próbálatlan, a földművelést csak hirtől ismerő fiatal emberek 2 éven át munkálkodtak; elmondom a végét, mely elég szomorú volt, és a mely, hogy utána még találkoztak merész vállalkozók, ezek nem mindennapi bátorságáról tesz tanubizonyságot.

A második év végén hozzá foghattak végre az első aratáshoz; a termés gazdag volt és a fiatal kolónia szép jövőnek nézett elibe. Arattak is vigan, ki is csépeleték, garmadába is rakták az áldást, de nem ők vették hasznát. Mint a szélvész, úgy jött egy vad nomádcsapat és két évnek gyümölcse oda lett. A bátrabbak ellentállást

kisérték meg, mit ketten életükkel és négyen betört fejjel, illetve törött lábbal és kézzel fizettek meg. Az első zsidó kolónia a ezentföldön volt. Stampfert e rettenetes csapás sem ijesztette el; hibáztatta saját maga eljárását, hogy a kolóniát oly helyen alapította, mely távol esik nagyobb várostól, oly helyen, hol a nomádcsapatok tanyázni szoktak, de magához a gyarmatosítás eszméjéhez e szerencsétlenség után még inkább ragaszkodott, mint valaha. Az első kolónia szerencsétlen vége felkeltette a különféle országokban lakó palesztinabarátok figyelmét. Stampfer összeköttetésbe lépett angol, franczia, német, magyar és holland zsidókkal, kik előtt kifejtette, hogy oly csekély eszközök mellett, mint a minőkkel ő rendelkezett, nem is lehet csodálkozni, hogy mire sem mehettek, azt azonban mindenesetre megmutatta, hogy a zsidó gyarmatosítás Palesztinában nem lehetetlenség. Hogy Stampfer aztán új kísérletet tehetett, mely alapja lett az egész szentföldi zsidó gyarmatosításnak, melyhez oly sok remény fűződik és mely hivatva van új aerát teremteni Palesztinában: a zalaegerszegi Gutmann Davidnak, tehát magyar embernek köszönhetette.

(Folytatása következik.)

Közli *Szabolcsi Miksa.*

Mindig elérte a lét legfőnségesb koronáját,
Ki küzdő társának nyújtja segítve kezét;

Mert ha szerencsétlent boldoggá tesz a segítség,
Még inkább boldog, másokon a ki segít.

Mezei Ernő.

*

Prometheus lopta a tüzet az égből. És talán azért is sújtja a tűz annyi csapással az emberiséget, mert nem becsületes uton jutott hozzá.

Hevesi József.

*

Két év alatt, 1786—88 közt porrá égett Kőszeg, Kőrmöczbánya, Eperjes, Pápa, Zágráb nagy része. Mind e helyeken legalább 300-ra ment az elpusztult házak száma.

Hiréből sem ismerték a biztosítást. A tűzrendőrséget csak a nagy tüzek után szabályozta a kormány. Folyt országos gyűjtés, mely 4—5000 forintot hozott és az örökös tartományokból is begyűlt 5—6000 forint. Ez összeg java elolvadt a gyűjtő hatóságoknak, vagy magának a kárvallott város tanácsának kezében. Az állam nem adott mást, mint 3—6 évi adó-elengedést.

Mégis felépültek a városok. Néhány év alatt szebbek, gazdagabbak lettek, mint valaha.

Fentartotta őket az, a mi megalapította: a munka. Fentartotta a közösség, mely összefűzte a polgárt, az egyházközsége, a szomszédságot.

És most essünk kétségbe? most, midőn e régi kipróbált oszlopokhoz egy új járult, midőn minden egyes polgár jóléte elválhatatlanul oda van kapcsolva egy egész nemzet szívéhez, és midőn az, ki házat épít egy elpusztult városban, egy-egy kis várat emel a nemzetnek vele?

Marczali Henrik.

Segítség.

Vetésedet az ár elönté? És millió szivből enyhet hozva
Elpusztul az önzés gaza! A részvét virága fakad,
Tűzhelyedet a tűz ledönté? Száz mérföldnyire sorakozva
Ledől a közöny száz fala! Barátod, testvéred akad.

Ne félj: bár fenyegetne téged
Pokol és minden bős elem:
Ölhetik az emberiséget,
Az emberséget sohasem!

Sturm Albert.

(Vége következik.)

A spanyol zsidók Szalonikiban.

Irtá: Strausz Adolf.

(5. Folytatás)

A kalokban ősi szokás, hogy a hívők ölelkeznek és csókolódnak. Ez okozza, hogy közöttük ellenséges viszony nem állhat fenn, mert miként is csókolódnának azok, kik egymást gyűlölik. Ha pedig valaki a kalból elmaradna, úgy ez kiteszi magát annak, hogy őt afracsaként tekintsék. Az afracsát minden jogától fosztják meg, a tekintélyesebbek üldözik, az alárendeltek pedig gyűlölik és megvetik.

A kalokban szokásos hangos éneket és kaczagásokat kívülről hallani nem lehet, mert e gyűlhelyek tökéletesen körül vannak véve olyan épületektől, melyekben kizárólag dönme laknak.

A kal látogatója már kora reggel oda küldi fehér ruháit, miket ott vesz magára. E ruhákat csakis a kalban szabad hordani és szigorúan tiltják törvényeik ezeknek nyilvános használatát, mert kelipának azt látnia nem szabad.

A kalokba számos bejárat vezet, melyek bizonyos időkben mind nyitva állanak.

A már említett étkezési terem mellett van egy másik, melyben ájtatosságukat végzik, s a hova étkezés után mennek. A férfiak e teremben ölelkeznek és csókolódnak, a nők azonban visszahúzódnak a számukra kijelölt helyiségbe, a hol épen úgy, mint a férfiak meghallgatják a pap hitszónoklatát. A pap könyvvel kezében lép a szószékre, előadja röviden a gyülekezés okát, mialatt gyakran idézi Ribbi Abba és Ribbi Simeon mondásait. Ribbi Simeon alatt Simon ben Jochait, a Szohar szerzőjét értik. Minden istentisztelet után az összes dönme halk hangon: Tehilla l'david, aromimcha eloha hamelech vavarcha simcha l'olam vaed stb. imát mondják el. (145. zsoltár.)

Szent énekeik tartalma leginkább Sabbatai dicsőítése s halottaikra való emlékezésből áll. Az, hogy halottakat gyászolni szigorúan tiltva van, nem akadályozza őket abban, hogy azokat megsirassák. Az elhalálozott hátramaradottjai egész héten keresztül összes rokonaikat, barátaikat, szomszédaikat, a papot, az Ab-bet-dint (törvényszéki elnök), a pajtánt, a samaszt (templomszolga) házához hívja vacsorára. Ezt a hét estét jedinek (törökül hét) nevezik. Ezen vacsorák alkalmával énekelnek és imádkoznak.

A meghalt rokonai a samasz által minden dönmehez halvát (tészta, melyet Salonikiben valláskülömbőség nélkül nagyban fogyasztanak, s szezám olajjal készítik) küld. Így nyernek tudomást az összes dönme arról, hogy egy testvérük meghalt. Mindazok, kik ezt a halvát eszik, ájtatosan elmondják ugyanazt a héber halotti imádságot a mit europaszerte a többi zsidó is mond. Azok a szegények, kiknek halva küldésre nem jutna, a közös pénztárból segélyben részesülnek.

A dönme két nagy ünnepet ünnekel: a születésnapot és a bárány ünnepet. A születésnapot miserachnak nevezik, és a smirnaiak Sabbatai, a jakabosok Queridó Jakab, a harmadik felekezet az Özman-Baba születését ünneplik. Ez az ünnep Ab hó kilenczedik napjára esik; tehát azon a napon, midőn az összes zsidók a jeruzsálemi templom elpusztulásának emlékeül bőjtölnek, ők vigágban élnek és lakomároznak, fiatal emberek és leányok azonban ünnepélyben részt nem vehetnek; az ünnep előestéjén a dönme a kalokban leróják a tized adót. Ezt a napot követő héten tartják meg Sabbatai körülmetélésének ünnepét. A közbeneső napokat öröm és vigágok között töltik, melyben minden dönme tölle telhető módon vesz részt. Minden este összegyűlnek s éneken dicsőítik a zsidó próféták nagyságát, közben-közben a rabbi elbeszél részleteket a zsidó történelemből, de zene és táncz határozottan tiltva van.

A másik ünnep onnan veszi eredét, hogy Sabbatai egyszer hibátlan bárányt azzal az utasítással küldött hívóinek, hogy azt közösen fogyasszák el. A bárányünnepet minden tavasszal tartják meg. A bárány az életet jelképezi, melyet a nemi egyesülés hoz létre. Külön válva, mondá Sabbatai, átkozottak lesztek. A fiatalság ezen ünneptől is ki van zárva. Csupán házas felek vehetnek benne részt.

Isten a gazdagokat azért teremté, hogy a szegényeknek szolgáljanak. Ezt tanította Sabbatai a miért minden évnek első napján köteles minden dönme szegények számára pénzösszeget áldozni. Ezen felül azonban minden ünnepnap előestéjén sajátos gyűjtést eszközölnek hasonló célból. Mindenki ellátja magát almával, narancscsal stb. A gyümölcs vásárlására csoportok képződnek s élénken árvereznek, s a narancsok, almák árát felszöktetik; gyakran megtörténik, hogy egy-egy alma 3—400 piaszternyi árban kél el. A licitációknál kiváló szerepet játsznak az asszonyok.

Tél beálltával fát osztanak szét a szegények között elegendő mennyiségben. Munkaképtelen öregeket a közös pénztárból tartanak el.

A dönme összes peres ügyeit a bet-din (törvényszék) intézi el, melynek élén az Ab-bet-din, ki rendesen a község feje, is áll. Mindazokat, kik e törvényszék határozatai ellen makacskodnak, afracsáknak nyilvánítják, s a hitfelekezet tagjai az ilyennel minden érintkezést megszakítanak. Mielőtt azonban valakit afracsának nyilvánítanak, előbb pénzbüntetéssel sujtják. Az afracsá vagy is kiátkozott büntetése többnyire negyven napig tart.

Halálbüntetést Sabbatai tanai határozottan kizárnak. A dönme még az olyan kelipa halálbüntetését sem követelheti, a ki valamely dönmet ölt meg. Sabbatai szerint az ilyet halálra itélni, életétől megfosztani, annyit jelentene mint szenvedéseitől megszabadítani s irányába szánalmat kelteni, a mi ránézve kettős jóté-

temény. Azzal kell büntetni a bűnöst, a minnek tulajdonképpen nem büntetés a neve: életben kell hagyni, éljen és szenvedjen szünet nélkül, és vegye át megérdemelt büntetését a más világon.

A meghaltakért gyászolni nem szabad, mert a rokonok panaszhangjai az elköltözött lelke és isten közé lép és így megakadályozza azt, hogy a lélek isten elé kerüljön.

A dönméknek meg van tiltva egynél több feleséget venni. A dönme nejétől soha meg nem válhatnak.

(Folytatása következik.)

Zsidó bölcsészet.

»A tévelygők utmutatója«

Irta Mozes ben Maimun (Majmonides, Rambam).

Fordította és magyarázó s irodalmi jegyzetekkel ellátta

Dr. Klein Mór, nagybecskereki főrabbi.

IV.

A „More Nebuchim“ már a középkorban latinítva lett, újabb időben pedig Fürstenthal és Sohleyer fordították németre, Munk francziára és legközelebb dr. Klein Mór hazánk nyelvére. Ez utóbbi fordítás egyenesen az eredetiből történt és mi teljes lelkiismerettel elmondhatjuk róla azt a dicséretet, melylyel Maimonides Onkélost, a híres Thora fordítóját magasztalta: „Tökéletesen érté a nyelvet, melyből fordított, valamint azt is, melyre fordított“.

A fordítás azonban, ugyszintén a tudós jegyzeteknek, vannak — mint minden emberi műnek — bizooyos hiányai is, melyek azonban korántsem gyengítik az egésznek érdemeit.

Igy p. o. 6. l. írja a természet tudománya, természet tudomány helyett 8. l. kívánczozott (?) értékes tárgyakat találni. 12. l. a חכמת אלהות kitételt „istenbölcsészet“-tel (theologia) adja vissza; de mi nem tudjuk, mit ért Istenbölcsészet alatt. A theologia, a mint mi értelmezzük e szót, nem bölcsészet, a szó חכמת אלהות érzékfeletti-transcedentalis-tudományt, jelent azaz, a mint Munk és mások vélekednek — melaphisikát. 13. l. talmud legendáinak tana (?) stb. többé-kevésbé lényeges hiba. A fordításnak nyelvezete általán sikerültnek mondható, helyenként azonban nehézkes. Az éles eszű rabbinak elméje bizonyosan sokkal gyorsabban gondolt, mint keze forgott és így itt-ott szótag, vagy betű kimaradt, a mi aztán az irályt zavarta. Erre csak a következő példa.

Az 1. fejezet így kezdődik:

A fordító szerint »Rég időktől (?) fogva akadtak emberek, kik azt vélték, hogy Celem a héberben a dolog alakjára, vagy kinézésére mutat s ez oda vitte őket, hogy az irás szavait: „Teremtsünk embert képmásunkban, alakunk szerint“ teljes érzékiségben ér-

telmezték, gondolván, hogy az Isten emberi képben már t. i. alakjára és kinézésére nézve képzelhető, a mi szükségkép teljes érzéki felfogást eredményezett nekik. Ceskély véleményünk szerint az „alak“-ot nem szabad fölcserélni az »alakzat«-tal. Az ember igenis Isten alakjára halhatatlan lélekkel van teremtve, ámbár Istennek semmi alakzata nincsen, míg az embernek, ki anyagi testtel bír, igen is van. Ibn Gabirol, a középkor e nagy eredeti héber bölcsésze, ki a tudományban Abicebron név alatt nagy hírnévre tett szert, egész bölcséletét az alak, helyes értelmezésére alapítja.

»Mindazt, ami van,« tanítja »három szempontból ismerjük meg:

1. Van Isten, ki megfoghatatlan örökké változatlan absolut lény.

2. Létezik a világ, mely alak és anyagból áll.

3. Isten és világ közt — közvetítő az akarat — az absolut intelligenta.

Isten akaratában a gondviselés nyilatkozik. Az ember mikorkozmos, miről mi a világ létét megismerhetjük.

A lélekben a világ ősképét találhatni. Az ember mint egyén, vagy akár minden egyes tagja, alak és anyagból áll szintugy a világ és egyediségei. Igenis minden teremtmény alak és anyagból áll. Az anyagnak az alakkal való egyesülésében rejlik a teremtés titka.“ (L. Héber Bölcsészet 108. l.)

Ibn Gabirol bölcsélete szerint Isten alakja — lelke — a világ egyetemnek s ez annak alakzata. Isten a világgal egy. Ezek után az idézett mondat fordítását következőleg vélnők helyesebbnek „Régi idők óta akadtak emberek, kik így vélekedtek, »Celem« a héberben a tárgy alakzatára vagy kinézésére mutat és ez oda vitte őket, hogy az irás szavait: »teremtsünk embert képmásunkban, alakunk szerint teljes érzékiségben értelmezték, gondolva, hogy Isten emberi képben, t. i. alakzattal és külső kinézéssel képzelhető a mi szükségképén teljes érzéki felfogást eredményezett.«

A magyarázó jegyzetekben a fordító arra szoritkozik, hogy a szövegben előforduló némely homályt felderítsen, bölcsészeti bírálatot pedig nem gyakorol, minek következtében az angyalok elméletét helyesnek találja, minthogy a talmud hagyományában támaszt talál, sőt a sphaerak intelligentiájáról szólótant, Maimonides More nebubhimjának ezen Achilles sarkát kétségbe sem vonja, talán szintén azért, mert a fordító a talmud buzgó hive és ez a csillagoknak befolyást tulajdonít a népek és nemzetek sorsának intézésére a mi a sphaeráknak szabad akarattal bíró intelligentiáját feltételezi. Maimonides korszakában bűn lett volna az angyalok létét kétségbe vonni a sphaerák intelligentiáját pedig az akkoriban divó peripa-

etikus bölcsészet sarkkövének tekintette és Aristotelestől származtatta, őt a legnagyobb bölcsésznek, ki valaha élt volna, tüntetvén fel. Mi nem vagyunk ily szerencsés helyzetben, nálunk az ész határoz és bölcséletükben Aristoteles sem bir csalhatatlan auctoritással.)*

A természettudomány korszakában élünk és ennek vivmányait tekintetbe kell vennünk. Tiszta szellemmel az ember itt a földön nem érintkezhetik és így angyallal és daemonnal sem. Angyalok és demonok pusztán Isten kinyilatkoztatásának tüneményei gyanánt tekinthetők a természetben vagyis mint az absolut intelligentiának nyilatkozását az emberi intelligencia által. A sphaerak elméletét pedig, melyet Maimonides Aristoteles nézetei szerint hirdet, az uj-kori csilagászat már régen megdöntötte.

A nap, a föld, a hold s valamennyi egyéb csillagok gömbalaku anyagi testek, melyeknek semmi akarata nincsen, minthogy különleges észbeli tehetőséggel nem rendelkeznek. Egymáshoz úgy viszonylanak, mint a parányok egymás iránt és a köztük levő világűr a likacsféle tér.

Vonzák egymást mind s ennek következtében ellenkező irányban eltaszítatnak egymástól, de mindnyájan összefüggnek és egy testet képeznek, a világegyetemet, melyet az absolut lény akaratával mozgásba hoz s összetart. Vonzák az atomok egymást mit Cohäsiónnak nevezünk, vonzzák a világtestek a légkörökben levő elemeket s ezt gravitationak mondjuk és vonzzák a világtestek egymást mit viszont attractioval jelezünk. Igen, vonzásban áll az élet. Vonzák, taszítják egymást a világi testek, a mint vonzzák, taszítják egymást a parányok; egyensúlyuk a világ, a természet szabta törvénye szerint.

Végre még egy szó:

Ha tekintetbe vesszük a középkori bölcsészet nyelvezete nehézségeit), hálával tartozunk dr. Klein urnak, ki sikerdús eredménnyel ennek legyőzésére vállalkozott. Munkájával diadalt aratott a tudomány mezején, minthogy a középkori bölcsészet megértésére megbecsülhetlen segédkezet nyújt és nagyon is igényt tarthat tágabb körökben való elismerésére, valamint a jók és nemesen gondolkodók meleg támogatására.

Ajánljuk minden magyar-zsidó hazafi pártfogásába.

Spiegler Gyula Sámuel.

*) Tisztelt cikkkiró itt tulajdonképen nem ár. Klein művén gyakorolja kritikáját, hanem Maimonides könyvén. Dr. Kleinnak hibául felelőni, hogy miért nem helyteleníti fordításában Maimonides egyik vagy másik állítását, kissé furcsának tűnik fel előttünk; a 700 év előtt élt Maimonidest pedig megtámadni azért, mert nem hódolt a jelenkor egyedül üdvözítő philosphijának, körülbelül annyit teszen, mintha valaki lehurrogná Spiegler Gyula Sámuel, mert nem a 26. századbeli bölcsészetet hirdeti. (Szerkesztő.)

Gyöngyszemek a talmudból.

A ki hamar megharagszik, hamar téved is.

*

A bölcsesség célja, nem a bölcsesség hanem a nemes érzés és nemes tett. A ki tehát bölcsesség, nélkül is nemesen cselekszik, minden esetre érdemesebb annál, ki nagy bölcsessége mellett is nemtelen és durva.

*

A hamis tanut még az is megveti, kinek szolgálatot tesz.

*

Ha jó (a nyelv) nincs nálánál jobb, ha rossz, nincs oly gonosz, melyhez hasonlítani lehetne.

*

Oroszlán, tigris, tarkas széttépik az embert és megeszik, de mi haszna van a kigyónak marásában? Természetében van, azért mar, mint a gonosz nyelv, mely akkor is mar, ha semmi haszna benne.

*

Barátságod hasonlít a mannához, melyről a szentírás azt mondja: „Ha rásütött a nap, szétolvadt.“

*

A tubarózsa legyen bár hétszeres takaró alatt, kellemes szaga áttör a takarókon. Az ész utat tör magának, ha mindjárt hétszeres gát mögé szoritjátok.

*

A szita nem bocsájtja át a lisztet; üss a kávéjára.

*

Siránkozol, hogy elvesztetted pénzedet; ugyan sirtál-e már, hogy hasztalanul töltötted idődet? pedig Pénzt szerezhetsz ismét, de elfecserelt időd, az nem tér vissza soha.

Talmudista.

Duna-szerdahelyi levél.

Tekintetes Szerkesztő ur!

Azt kérdezi tőlem hozzám intézett becses levelében: mi történik most Duna-Sserdahelyen, melyet annyi calamitas — antiszemita képviselő, iszonyu tűzvész, bujtogatás stb — ért? Tudják-e már, hogy ki a tűz okozója? Kérvényeznek-e majd képviselőnk ellen és milyen lépéseket tettek eddig ebben az irányban? E kérdésekre válaszom ez: Nem tesznek semmit. Nem azért nem derítették ki a tettest, mintha a szokott phrazis szerint »bizonyítékok hiányában« kellett beszüntetni a törvényes lépéseket, vagy azért nem kérvényeznek, mivel nem volna ok reá és csak a választási vereség fájdalma, illetve szégyene által elfogódva hangoztatták a kérvényezést. Nem. Hogy nálunk nem történik semmi, az a körülményeknek tudható be. Nagyon természetes, hogy főszolgabíró nem nyomozhat »erélyesen« akkor, mikor az összes történetekre, — nálunk legalább így van ez általában elterjedve, anélkül, hogy eddig ezt megczátozták volna — az erkölcsi koronát ő tette, mikor »laiser faire« magaviselete által mintegy a felbujtogatott népet pártolni látszott — még a tűz előtt — antiszemita kifakadásaiban és mikor Ollé Bencze alszolgabíró Boós nevű faluban látható lelki örömmel végighallgatja Szabó bujtogató programbeszédjét és feláll a szószekre, hogy a nép e 30 milliomos (?) jóltevőjét neki melegen — ajánlja. Csak nem nyomozhat »erélyesen« ő, kinek aegise alatt megválasztanak

ilyen képviselőt, ki beszédje alkalmával azt mondja a népnek egy mellette kocsin elmenő zsidóra „le kellett volna ezt a jordánt huzni“ kinek mint köztudomásu, semmi eszköz sem volt nemtelen arra, hogy az elbolondított nép vállán nagyságos ur lehessen.

Érdekes, ha vissza idézem magamban azt a jeletet, mikor Szabó a segítségére sietett Komlóssy paterrel együttesen rettenes módon mentek neki — a kormánynak és pártjának és ugyan ez a Szabó most kormánypártinak deklarálja magát! — Ugyan hány politikai hitvallása van emberünknek? — No de hisz ezt tőle k o m o l y a n nem is lehet kérdezni. Mert nem tudom, ha megválasztatását neki biztosítják, nem lesz, illetve lett volna még zsidóvá is. Szóval ilyen ember érdekében szorgoskodott Szabó Károly szolgabiránk, ilyenek érdekében kellett a polgár legszentebb jogait lábbal tiporni, hogy mandatumot nyerhessen név- és szellemi rokona. Pedig, mily kétségessé válnék e mandatum, ha az illető körök kezébe vennék a dolgot! Elhallgatom a heteken át systematice gyakorolt bujtogatást és lázítást „úr“ és zsidó ellen, el azokat a számtalan jogsértéseket, miket a választás előtt követett el Szabó és csak egy-két esetet akarok felemlíteni, melyek a választás napjára vonatkoznak. Egyik faluban őrt állítanak a Sággy-szavazók ajtója elé — agyonütéssel fenyegetve, ha ki mernek mocszczanni. A másikban a falubeli zsidó kényszerítették bejönni a választás színhelyére, de felakasztással fenyegetik, — ha mer szavazni. Sőt voltak egyes túlzók, kik kivánták, hogy az antiszemita szavazzon. Egy harmadikban elvernek olyaténképen néhány Sággytát, hogy nem tudnak a szavazásra Szerdahelyre menni. És a kik, mint Sággyták be is jöttek, azok közül sokan mily bajjal léphettek a választási urnához! Hányat kergettek vissza a csendőrök különféle ürügyek alatt. Hogy most nem a Sággytákon van a sor a szavazásra; hogy már szavazott, hogy rendetlenkedése miatt tüstént el kell távoznia; hogy ugyis hiába, mert már győzött az antiszemita stb. stb. Előttem legalább 20 jelentette ki, hogy nem bocsáttatott szavazáshoz. Hisz maga az a terrorizálás, melylyel sok polgárt haza hajtottak, anélkül, hogy a csendőrök segítségére siettek volna annak a sok elagya-bugyálnak és véresre vertnek, maga ez esetek konstatálása is elég ok lehetne a választás megsemmisítésére. És a szolgabiráknak? Azok csodálatos véletlenség által épen akkor nem voltak találhatók, mikor a verekedés volt és csak akkor emelkedett ki Themis istenasszony buzgó képviselője a láthatáron, mikor az elvertet risom teneatis amici! — dutyiba vitték.

No hát ha ilyen és számtalan hasonló eset történik egy választáskor, van-e ok a kérvényezésre? Bizonynyal. De minálunk nem mozognak, hiányzik

az önértetesség, hiányzik az önzetlenség de megvan a felelem. Félnék nyíltan, férfiasan fellépni az illető hatósági közegekkel szemben. Hisz a tűz okozóját Szabó Lajos dicső ténykedésének hirdetői, minden áron zsidóban akarták látni. Ha az itteni zsidóság önértetesen lép fel, ha kieszközlik egy kormánybiztos kirendelését, az kipuhatólja a határozott alakot nyert hírek mibenlétét, kipuhatólja, miért voltak Szabó lovagias, — már t. i. az olló lovagja — főkortesének ablakai téglákkal berakva, jóval a tűz kitörése előtt, miért kérdezte egy cseléd este 10 órakor, mikor tehát a tűznek nyoma sem volt még, egy vele találkozó ember-től! vajjon ég-e már? és kipuhatólja, miben alapult a mende-monda azon a végzetes napon, hogy rabolni, gyujtogatni fognak. Az nem bocsátotta volna el egyszerű kihallgatás és természetesen tagadás után sokak részéről a tűz nehéz gyanujával terhelt egyént. Vajjon a szolgabíró, ki még nem fejezte be — mert nem fejezhette be — a vizsgálatot, minek állittat ki két diplomás zsidóval egy nyilatkozatot, hogy a tüzet nem antiszemiták gyujtották meg, hogy kevés ház égett le stb. — nem-e különös alaku mosakodás ez? — A nyilatkozó orvosnak judási árulásáért, jellemtelen eljárásáért, járási orvosá való kineveztetés helyezettetik kilátásba a szolgabíró részéről. Akkor, mikor a francia világlap, a Figaro, lelkes szavakban hívja fel a szerencsétlen dunaszerdahelyi tűz által sujtottak iránti részvétet, itt egy zsidó, indittatva alacsony önzéstől, »nyilatkozik« és elnyomja a szerencsétlenek iránt felkeltett szánakozást.

Különbben az összes történetek oka es okozata a megfigyelő előtt elég élesen domborodik ki, és ha a szerdahelyi zsidóság még megemberelve magát a kérvény beadásához hozzálát — azok majd mindenki előtt világossá lesz. Még egyet! A szolgabírák ellen felhozottakat illetőleg a látszat annyira, ez urak ellen van, hogy majdnem megbocsáthatlan tény bélyegét hordja magán. — Ha alkalmat adnak az ellenkezőről meggyőződhetni, készséggel fogom mondani: Sit venia — erranti!

Dunaszerdahely, aug. 23-án 1887.

Csallóközi.

H i r e k.

— Nagyvárad új püspöke, a fenkölt szellemű Schlauch Lőrincz dr. f. hó 23-án történt ünneplés beigtatása alkalmával a nagyvárad haladó-párti izr. hitközség is részt vett az üdvözlésekben. A küldöttség szónoka, Adler Ignác, hitk. elnök volt, ki a következő beszédet mondotta: „A kongresszusi határozatok alapján álló nagyvárad izr. hitközség megbízásából s saját szivünk sugallatát követve, jelentünk meg Kegyelmességed előtt, hogy kifejezést adjunk határtalan tiszteletünknek, melylyel Nagyméltóságod, mint a vallás és a tudomány egyaránt fenkölt főpapja iránt viseltetünk, és azon végtelen örömk-

nek, hogy ő császári és apostoli királyi felsége a nagyváradai püspöki székre Kegyelemességét, a független gondolkozás és felekezeti türelmesség egyik apostolát ültette. Midőn magunkat kegyes jóindulatába ajánljuk, őszinte szívből kívánjuk, hogy Nagyméltóságod a váradai nagynevű püspök elődök nyomdokain haladva, hűveinek öröme a Nagyváradon és Bihar-megyében mindenkor otthonos felekezeti türelmesség további ápolására és közös magyar hazánk boldogságára viruló egészségben s mindnyájunknak tisztelete és szeretete által környezve, az emberi kor legvégső határáig éljen! Schlauch Lőrinczpüspök válasza ez volt:

»Szeretet az én hitemnek és anyaszentegyháznak alap-dogmája; és valamint e gondolat átvonul összes parancsain, úgy élénk színekben áll ez minden katolikus pap szeméi előtt, midőn az egyházához nem tartozókkal érintkezik. A szeretet a megkülönböztető jel, melyről meg lehet ismerni a katolikust. És azért, uraim, valamint távol állok azon áramlattól, mely ezen gondolatot megtagadja, úgy itteni működésében is számolhatnak előzékenységemre és jogtisztetésemre, meglévén győződve, hogy önök is mind irányomban, mind hűveim irányában ugyanazon érzelmeket viszonzni fogják. Fogadják szíves köszönetemet meleg üdvözlésükért.«

Az új püspök e szavai miatt magán kívül van Simor hercegprimás állítólagos lajbsulnálja, a »Függetlenség« és dühös vezércikkben tájékozta ki haragját. E vezércikk azzal végződik, hogy Schlauch Lőrincz zsidóbarát elődeinek gyors halálában Isten ujját kell látnunk és Isten büntetése Nagyvárad új püspökét is sújtani fogja azért, mert nem antiszemita. No de ez már igazán nem gonoszság, ez már a tiszta veszettség.

— **A Zsidó-Magyar Kultúregyesület** előkészítő bizottságának irodájában serényen folynak a munkálodások. A Sip utca 12. szám alatt levő helyiségben hetenként négyszer, d. u. 2–3 óra közt dolgoznak a szünidei központi bizottság tagjai, küldik a tangyűjtő ivateket az ország minden részébe és válaszolnak a beérkező nagyszámu levelezésekre, melyek többnyire egyes hitközségek állapotát ismertetik a tanügy, a magyarosodás és egyéb kulturális viszonyok tekintetében. A taggyűjtő ivatek sorsáról már eddigelé is sok örvendetes jelentés tétetett az előkészítő bizottsághoz, Több helységben ugyszólván az összes hitközségi tagok aláírásukat adták azon ígérettel, hogy a kultúregyesületnek, mihelyest megalakul, tagjai lesznek és a tagság díját (mely legfőlebb évi 2 frt lesz) annak idején készségesen lefizetik. Szükségesnek tartjuk ezúttal ismételt hangszulyozni, hogy a kultúregyesületet nem a jelenlegi, egyetemi polgárokból álló bizottság fogja megalakítani, hanem a fővárosi zsidóság kapacitásai, kik a mozgalom megindításakor helyesnek és dicséretesnek találták, hogy addig is, míg ők a megvalósulás terére lépnek, ami még a folyó évben megtörténik, az egyetemi ifjuság tegye az eszmét népszerűvé. És a budapesti egyetem polgárai derekasan megfeleltek már eddig is a magukra vállalt szép föladatnak. Méltán mondotta Klein Gyula dr. főrabbi az ifjusághoz intézett üdvözlő levelében: »Üdvözlünk, mert ifjaink nem szégyenítik meg véneinket!«

— **Rabbi-választás.** A szolnoki izr. hitközség a napokban tölté be az ujonnan szervezett magyar hitszónoki állást. Ügyesebben aligha választhattak volna a szolnokiak, mint midőn Friedlieber Ignác ungvári rabbira adták szavazataikat. Friedlieber ur műveltségénél, hazafias szelleménél és szónoki képességénél fogva méltán igényt tarthat arra a becsülésre és szeretetre, melylyel őt a szolnoki hitközség magáénak mondja, miért is mindkét félnek meleg üdvözlésüket mondjuk!

— **A „Hungária“ betegsegítő egyesület,** mely már 39 év óta áll fönn Budapesten, tegnap délelőtt 10 órakor avatá föl új imaházát a nagy-korona utca 13. szám alatt levő épületben. Az új helyiség igen alkalmas és csinos berendezésű s csupán a férfiközönség számára több mint száz ülőhelylyel rendelkezik. Az istenitiszteletet nagy közönség hallgatta végig, köztük Hartmann Sándor dr. ügyvéd, mint a »Hungária« elnöke. Az ünnepi beszédet Bak Izrael dr., a kitűnő hittanár, mondotta az ő ismert ékesszólásával.

— **Mezei Ernő,** ki lapunkat már számos remek cikkekkel gazdagítja, — mint nagy örömmel értesülünk — remélhetőleg mégis csak tagja lesz a jövő országgyűlésnek. Ugyanis Helfy Ignác, kinek két kerülete van, t. i. a tápió-szent-imrei és a szent-gothhardi, ez utóbbiról Mezei Ernő javára le fog mondani. Mezei Ernőnek oly sok érdeme van a függetlonségi párt körül, hogy szinte természetesnek találjuk, ha e párt mindent megtesz megválasztatása érdekében.

— **Strausz Adolfnak,** lapunk jeles munkatársának, kitől az »Egyenlőség«-ben ép most folyik egy fölőtte érdekes s cikksorozat, ő felsége Abdul Hamid, török császár, tekintettel Strausznak az Ozman birodalom körül szerzett kiváló érdemeire, a Medzsidje rendtiszti jelvényét adományozta. Teljes szívből gratulálunk tisztelt barátunknak az őt ért szép kitüntetés alkalmából.

— **Körösi József drt,** nagy hírnevű hitsorsosunkat, a fővárosi statisztikai hivatal igazgatóját a párisi Société d'hygiène de l'enfence legutóbb rendezett kiállítása alkalmából az arany éremmel tüntette ki. Azonkívül a társaság levelező tagjává is választotta a kiváló tudóst.

— **A budapesti rabbi szemináriumban** az elmúlt iskolai évben 10 tanuló tette le jó sikerrel az érettségi vizsgálatot.

— **A budapesti izr. kézműves és földmívelési egyesület** tudvalevőleg több ösztöndíjat oszt ki az állami közép ipariskola hallgatói közt. Ez ösztöndíjak elnyerhetése végett az iskolai és szegénységi bizonyítványokkal fölszerelt kérvényeket az egyesület helyiségében (Holló-utca 4.) szeptember 10-ig nyújthatók be.

— **Vágszered izr. hitközsége** polgári iskolát nyitott. Az iskola létrejöttében legnagyobb érdeme van dr. Rosenbaum iskolaszéki elnöknek. Eddig magán polgári iskolát tartott ott Nekbalet kath. kántornak a leánya. A legutóbbi választások alatt a kántor ur mint antiszemita főkortos szerepelt, a mi miatt a vágszeredi zsidók annyira megneheztek a háladatos kántorra, hogy a leányának iskolájába járó mintegy hatvan zsidó leánynövendéket kivették az iskolából és ez által neki most már fel is ut, le is ut. A vágszerediek hathatós gyógyszer fedeztek fel az antiszemitizmus ellen: Iskolát nyissunk, mely megvilágítsa a tudomány fényével ama sötét tábort, mely-

ben a felekezeti és fajgyűlölet csiráit fejlesztik. Méltó elismerés a vágszeredi derék zsidóknak!

— **Luzatti Luigi**, olasz miniszter e hét folyamán Budapesten tartózkodott egy új kereskedelmi szerződés ügyében és Széchenyi gróf miniszterrel és Matlekovics államtitkárral hosszabb konferenciát tartott. Luzatti tudvalevőleg zsidó vallású.

— **Depretis olasz miniszterelnök** halála általános gyászt idézett elő az olasz zsidóság körében, mert Depretis teljes életében nagy barátjuk volt és magántitkárául 3 ízben választott zsidót. Midőn 1882-ben a „Gazetta del Popolo“ hivatalos lap egy zsidóellenes cikket közölt, intézkedett, hogy a szerkesztő azonnal elbocsájtassék. Alatri Sámuel legjobb barátjai közé tartozott. Az új miniszterelnök, Crispi nem kevésbé viseltetik a zsidók iránt jó indulattal. Lapjának, a hivatalos Riforma-nak szerkesztője, Levi Primo, Crispi benső barátja.

— **Az új bolgár fejedelmet**, Coburg Ferdinándot, Szófiába történt bevonulásakor a lakosság nagy ovációkban részesíté. A zsidó alattvalók héber fölírásu nagy diadalivet emeltek fejedelmüknek, kit nevükben a többi tisztelgő küldöttségek sorában Almoslino cháchambási üdvözölt. A fejedelem többször hangsúlyozá alattvalóinak teljes egyenlőségét.

— **Milanóból** nagylelkű adományt kapott a párisi alliance izr. universelle, a mennyiben Loria M. P. az egyesület számára 100,000 lira alapítványt tett, melynek évi járadéka 5000 lira. Ez összeg máris elküldetett Párisba, a központi bizottságba.

— **A palesztinai gyarmatoknak** ismét van vendégük. Alig távozott Rothschild Edmund báró, máris ott van Párisból Erlanger Mihály, a Peszach Tikv. gyarmat volt igazgatójának, Schamaschnak kíséretében. Erlanger örömmel tapasztalta a gyarmatok általános haladását.

— **Oroszországi hírek.** Megszoktuk — sajnos — hogy Oroszországból szomorú híreket kapjunk. Elnyomatásról, kegyetlenkedésekről, emberi jogok lábbal tiprásáról szól mindenik. A magyar zsidó előtt kétszeresen gyűlöletesnek kell lenni az orosz névnek: nemzeti és felekezeti szempontból. Ime, ismét néhány Hiob-posta! Varsóból írják, hogy Zelina városa, melyben nagybárá zsidók laknak, teljesen leégett. Több emberélet esett áldozatul. A kár és a nyomor igen nagy. — Porizov város felét szintén tűzvész hamvasztotta el. A leégett házak csekély kivétellel zsidók tulajdonai, kik most mindenüktől megfosztva, a szabadon kénytelenek tanyázni. — Stobinból is két tűzvészről adnak hírt, melyek által mintegy 70 család lón hajléktalanná; több zsinagóga leégett. — Edinzy helységben e hó 1-án több zsidót megöltek s számos egyént megsebesítettek. Hazákat is romboltak le. A hatóság erélyes rendszabályokat fogantatosított, de az említett napon minden óvó-intézkedés daczára nem tudták a rendet helyreállítani. —

— **Minsk városában** egy magán ember, Broda Chájim Mózes hitsorsosunk saját költségén tartja fenn az ottani iskolát, melynek mintegy 600 tanulója van.

— **Liebnecht német, nemzetgazda** következő érdekes nyilatkozatát olvassuk a »Grund und Bodenfrage« című szocialisztikus folyóiratban. »Az a nép, mely a görögökön és a rómaiakon kívül legtöbb befolyást gyakorolt a mi modern világnézetünkre, a zsidók, kik a kereszténység ajándoka által, mit tőlük kaptunk, előre nagyon is megboszulták magukat az

1800. év óta szenvedett igazságtalanságokért. A zsidók, a magántulajdon legfanatikusabb hívei, nemzeti önállóságuk idején nem ismerték a magántulajdont. A zsidó állam tiszta theokraczia, istenuralom volt. Egyedül Isten volt a föld tulajdonosa, az ő nevében gazdálkodtak a földdel és a telekkel; a kiválasztott nép csak bérlője volt a nagy égi földesurnak; a szántóföld nem volt eladható, nem volt tulajdonul megszerzhető és a használat joga csak korlátozott ideig illette a magánszemélyt, melynek lefolyása után a theokracziára, vagyis az isteni czéggel ellátott, papok által kormányzott államra esett vissza.*) A zsidókon megfordítva esett meg a macskákön történt »csoda.« Mig ezek a »történelmi fejlődés« folyamában rövid bélű, husevő ragadozókból hosszú bélű, növényet és húst evő házi álatokká lettek, addig a zsidók földművelő kommunistákból a legvadabb magántulajdon után áhitozókká váltak. Persze, vannak kivételek is és mig a modern zsidók büneiért a keresztényeket kell felelősekké tennünk, örömmel tudjuk be a zsidóknak érdemül, hogy a 17., 18. és 19. század humanizmus előharczosainak seregéhez viszonylag a legfontosabb kontingenst szolgáltatták.«

— **Új zsidó köztársasági elnök.** Amerikában nem rég új állam keletkezett Brazília és a francia Guinea között. Lakossai nagybárá indiánok. Fővárosa Cuinea, melynek népessége 350 lélek, lakóházainak száma 35 s néhány kunyhó. A köztársasági államformájú ország neve Független Guiana. Elnökül egy párisi francia zsidót, Gros Gyulát választották meg, a ki Officier d'Academie, a »Nonvelles de France et de Colonies« című hirlap kiadója s alattvalói előtt az Amazon folyó melletti kutatásairól híres. Jules Gros örömmel fogadta az emberséges indiánok megtisztelő bizalmát, s bár mindezeig még Párisban tartózkodik, mert alattvalói sem uti költségről, sem czívilistájáról nem gondoskodtak, mégis már számos intézképéssel adott kifejezést méltósága hatalmának. Több párisi barátját magas tisztségekre emelte és rendjelet is alapított, melyekkel köztársasága polgárai közül igen sokat földekoráltatott. Jules Gros egy Elzászból Franciaországba vándorolt rabbi fia.

— **Katkov** halála alkalmából a pétervári zsinagógában gyászistentisztelet volt, melyen a rabbi imát mondott Katkov lelki üdveért, a ki az orosz zsidók iránt mindig humánus bánásmódot tanusított. Ugyanezt a hirt vesszük Kiew városából is.

— **Jótekonyság és élelmesség.** Említettük lapunk 32-ik számában, hogy a fővárossal szomszédos Kis-Bia község 12 tagja templomot épített, de a szükséges összeg felett nem egészen rendelkezik. E körülmény folytán a Schön- és Klein-féle budapesti gyűjtőfa gyáros cég följánlotta a biaiaknak a nála teendő vásárlások 25 százalékát. A derék és élelmés biai zsidó szatócsok most nagy mennyiségű, szükségletüket sokszorta fölülmuló bevásárlást tettek a nevezett gyűjtőgyárnál, hogy így minél több jusson templomuk javára.

— **A román igazságszolgáltatás** gyalázatos volta ismeretes. Hogy mily önkényt gyakorolnak egyes tisztviselők, azt világítsa meg a következő két eset:

*) Nem áll. Nem a papokra, hanem minden ötvenedik évben (jobel év) az eladott birtok újból tulajdonává vált az eladónak, vagy örököseinek. Eme intézmény mindeneseire elejét vette annak, hogy egy embernek rossz gazdálkodása megfoszja birtokuktól ártatlan utódait is.

Fokschuban egy magasabb rendőri tisztviselő egy szép zsidó nőre vetette szemét. Alantas közegei által több szerelmes levelet küldött hozzá, de csábításai hajótörést szenvedtek. Közelebb az asszonynak jegyet küldött s meghagyta neki, hogy estére kísérelje el a cirkuszba. A férj ezt jogos felháborodással visszautasította. E miatt a rendőrtisztviselő maga elé rendelte a zsidót, bezáratta és többször megbotoztatta. — Ugyancsak Fokschuban történt, hogy Teodowsku rendőrtiszt két zsidót valamely kihágás gyanúja miatt letartóztattott és két napon át a legkegyetlenebb módon megkínóztatott. A birói vizsgálat kideríté aztán ártatlanságukat, de a rendőr basáskodásával senki sem törődik.

— **A török szultánt** születése napja alkalmával a konstantinápolyi cháchámbási is üdvözölte. Ez üdvözlésre a császár meleg hangu leiratban válaszolt a főrabbinak és befejezésül ezeket írta: „Adja Isten, hogy még számos éveken át működhessék felekezete javára.“

— **Halálozások.** F. hó 19-én temették el nagy részvéttel Vág-Beszterczen Weisz Márkus rabbit. A boldogult 85 évet élt és közel 50 évig volt a nevelettségség lelkésze. — **Abelesz Májer**, Mosony megye rabbija, 81 éves korában hunyt el f. hó 23-án Köpcsényen. Abelesz Mosony és Győr megyék követe volt a zsidó kongresszuson.

— **Chicagoban** egy keresztény polgár, Carter H. Harrisson, meghalt neje emlékére 1500 dollárt ajándékozott az ottani zsidó kórház javára.

— **Katkov utóda zsidó.** Mint Moszkvából írják, Katkov, hirhedt lapjának, a »Movszkovszkija Vjedomoszti« című ujságnak tulajdonosává egy párisi zsidó hírlapíró, Cyon, a »Gaulois« szerkesztője és a »Nouvelle Revue« társtulajdonosa lett. Cyon már azelőtt is dolgozott Katkov lapjába, mint párisi levelező. Ő azon kevés zsidók egyike, a kinek Oroszországban sikerült a valóságos államtanácsosi rangot elnyerni, mely egyenlő a tábornoki ranggal. Vajha fölhasználná nagy befolyását elnyomott orosz hitsorsosai érdekében!

Előfizetési felhívás!

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük augusztus hó végével lejár, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	7 frt — kr.
fél évre	3 frt 50 kr.
negyed évre	1 frt 75 kr.

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak:

egész évre	6 frt — kr.
fél évre	3 frt — kr.
negyed évre	1 frt 50 kr.

Az „Egyenlőség“

szerkesztősége és kiadóhivatala

Budapest, Váci-körút 15 sz.

Az inquisíció karmai közt.

— Történeti elbeszélés. —

(21. folyt.)

A keresők egyik csoportja dülöngve, nevetgélve tartott menekülőink rejtekhelyei felé. Lámpájokat meszsze maguk elé tartották s itt-ott kutató tekintetet vetettek az erdő sűrűjébe.

Abarbanel és társai látták ezt s valamenynyien egy gondolattól megkapatva lassan lekusztak a fákról. Az önfentartási ösztön jó tanácsadó. Ketten-ketten rejtöztek egy-egy fa mögé s remegve várták a pillanatot, mely teljes szabadságukat — avagy az inquisitio embertelen kinjait volt visszaadandó.

Mikor az inquisitio szolgálai már egészen közélükbe értek, mikor világosan látták, hogy olyan emberekkel állanak szemben, kiket éhségtől, fáradságtól elgyengült karok is meggyőzhetnek; hirtelen előtermettek búvóhelyükről s kettesével estek egy-egy üldözőjüknek. Aztán betömték az üldözők száját, tetőtől talpig levetkeztették őket és a fákhöz kötözték.

Igy az inquisitionak tiz szolgálját tették ártatlanná. Tiz olyan öltöny birtokába jutottak, melyekkel utjuk szabad volt mindenfelé s mi több: hatalmukba kerítették még azt az utlevelet is, mely megnyitotta előttük az utat Portugalliába.

Menekülőink sietve szedték össze a ruhákat s gyors léptekkel tartottak az inquisitio szolgálainak tanjája felé, hol mohón estek neki a kenyérnek, fegyvert, köpenyt vettek magukhoz és átöltöztek. A másik tiz menekült pedig Abarbanel tanácsára lánczra verték és csakhamar utnak indultak.

A lánczra vertek nem zúgolódtak, mert belátták, hogy csak azon látszat alatt áll számukra is nyitva az út a rég óhajtott szabadsághoz, ha azok kikkel esetleg találkoznak, elfogott menekülőknél tekintik.

A Tájó partján haladtak egy darabig és a folyó locsogásából szabadságuk hymnusát olvasták ki. A felhőfoszlányokból kikukucsáló csillagokban pedig szerencsájök csillagát látták feltünedezni. Az öröm elnémitotta őket; a remény erőt öntött beléjük, a szabadság gyönyöre zsolozsmává tette fohászaikat.

Szinte elfülledve értek a Tájón átvezető hid hatalmas kapuja elé. A kapu homlokzatáról dús aranyozásban csillogott feléjük Spanyolország czimere, amint a hold szelid sugarai ott tánczoltak rajta.

A kapu zárva volt. Menekülőink bátran zörgettek meg.

— Ki vagy? — hallszott ki egy hang.

— A szent inquisitio szolgálai vagyunk. Annak nevében kérünk a hidon átbocsájtást és pedig azonnal — szólt Abarbanel.

— Mi járatban vagytok?

— Husz istentagadót üldözünk, kik a napokban szöktek meg a máglyáról. Közülök néhányat már

elcsiptünk s a többi nyoma ide Portugália területére vezet. A szent inquisitio nevében kérjük tehát azonnali átbocsájtatásunkat. Minden percünk drága, minden pillanatunk egy istentagadó menekülése. Gyorsan, gyorsan. A szent inquisitio nevében!

— Hohó: Van-e utleveletek?

— A manóba! Persze hogy van. Az istenért! Csak nyissatok már kaput!

— Az ördög ül a nyakatokon, hogy olyan sietős az utatok? No nyitom már azt a kaput, csak ne lármázzatok!

A kapu csikorogva fordult meg sarkaiban s a kapunyitó lámpájának fénye kis hetyke tisztre esett, a ki nyomban ott termett embereink előtt s az utlevelet silabizálta.

— Jó az utlevél rendben van. — szólt a tiszt! De atyafiak, én kötve hiszen ám. hogy a menekülőket Portugália földjén nyakon csipitek. Mert ez a kapu éjjel nappal zárva van, rajta csak utlevéllel el látott embereket eresztünk keresztül. Erre nem vehettek utjokat a ti menekülőitek. Legfelebb tehát ladi kon vagy talpon mehettek át a Tájón, már pedig akkor bottal üthetitek ám a nyomukat; mivel azt hiszem, azoknak volt annyi eszük, hogy megugorjanak orrotok elől! — De hát mondjátok: ezek a ficzkók itt kik? — és a köpenyegbe burkolt, hajadonfőtt álló, összelánczolt utitársukra mutatott.

Hogy ezek kik? Hát ezeket a lurkókat már elfogtuk a menekülő istentagadók közül. Itt közelben csiptük őket nyakon, amint a holdvilágnál sütkéreztek. A gazemberek azt hitték, hogy mivel az inquisitio megbélyegzett ruhái fölé az inquisitio szolgáinak köpenyét borították, rájuk sem fogunk ismerni. Hahaha! Hm. Nekünk jó szemünk van ám, még az orrukról is leolvassuk bűnös voltukat! — Válaszolt Abarbanel igen ügyesen s a szóban forgók felé fordulva, rájuk dörgött. Nos, istentelen marrannusai, hol a pokolban kerítettétek ezeket a köpenyegeket? Mi? Ugy-e lop tatók, ti gaz ficzkók?!

— Valami jó ember adta, hogy elősegitse menekülésünket! — mondá egyik marrannus remegő, mély hangon.

(Folyt. köv.)

— **Uj könyvek.** Die vatikanische Haudchrift der Halachoth Gedoloth. Berlin. Dr. Israel Hildesheimer. — Symptome der antisemitischen Geisteskrankheit Jassy 1887. Med. Dr. K. Lippe. — Les juifs et la legalité. Páris. 1887. E. Duchiron. — Handbook of Hebrew Abbreviations in Hebrew and English. Bombay. Joseph Ezekiel.

Hirdetmény.

Alólrirt Könyvkereskedő ajánlja a t. közönségnek mindennemű **imakönyvekkel gazdagon felszerelt raktárát**, a legkülönbélebb kötésben, a legegyszerűbb papirkötéstől kezdve a legfinomabb bársony, csont-és elefántcsont-diszítésig, valamint 3. 3. 4. 5. és 9 kötetű machzir kiadásait, melyek német fordításokkal vannak ellátva. Ugyanott kaphatók gyapjú és selyem-táliszok mindenféle nagyságban, tefilin, cziczisz, mezuzosz, sófer és olcsó új évi üdvözlétek, ezüst Klé Kódes eszközök, új és régi hibátlanul és szépen írott széfer tórák jótállás mellett, aranyozott műhímzésck poróchesz számára, tóratakarók stb. Minden megfelel a rítusz és a korúzlés kívánalmainak. Mintarajzok és árjegyzékek kívánatra szívesen küldetnek. Tóratakarók készletben vannak. A szukosz ünnep alkalmából olcsó és válogatott eszrog és lulov kapható a legolcsóbb árak mellett nagyban és kicsinyben.

M. Hirschler & Sohn

Bécs. I. am Bergl Nr. 1.

Ő Felsege az osztr. császár és Magyarország apostol. királyától, valamint Ő Felsege a belga király által szabadalmaztatott.

Legujabb találmányú

Suspensorium

(helytartó.)

Minden férfinak ajánlatos, lovaglónak s sokat járóknak okvetlen szükséges.

Szövött 60 krtól 1 frt 50 krig. Szarvasbőr 1 frt 60 krtól 2 frt 80 krig. Vulkánirozott kautsukból (vizmentes) 3 frt.

KELETI SÉRVKÖTŐ.

Még a legelhanyagoltabb sérvet is kitódulása ellen védi. (2) két felváltható pelottával és sérvvédővel ellátva, mely a sérvet és a sérvkötőt is izzadás ellen védi, mindig szárazon, tisztán és épen tartja. Egyoldalú 6—10 frtíg, kettős 12—18 frtíg.

Mindennemű gummi és tollsérvkötők, betegápoló-eszközök,

Gummi különlegességek, valódi francozia óvszerek, Praeservatives stb. stb

Megrendeléseket pontosan és titoktartás mellett eszközöi

KELETI J.

csász. kir. szabad. sérvkötész és ortopädiai műszerész,
BUDAPEST,

Koronaherczeg-utca 17. szám, a szerviták épületében

Orvosi nyilatkozat: Keleti sérvkötész úr, sérvkötőt betegeim már hosszabb idő óta a lehető legjobb sikerrel használják, még legrégebbi sérvük ellen is teljesen czélszerűnek bizonyulnak stb. stb: dr. Hirsch Miksa s. k., orvos és sebész-tudor, a fővárosi i. ókus-kórház v. orvosa, a cs. és kir. katonai kórház v. orvosa stb.

